

Cyflwyniad i ddatblygiad darllen.

ECAD4016

Nod y sesiwn:

- ~ adnabod y camau i gefnogi darllen
- ~ ymwybyddiaeth o raglenni perthnasol
- ~ strategaethau posib ar sut i gefnogi Ella orau

Dewch i feddwl!

Beth yw'r camau allweddol wrth feddwl am ddatblygiad darllen?

Camau allweddol yn natblygiad darllen.

Paratoi.

Phenomeg a deall
swn.

Adeiliadu synau.

Cydnabod geiriau a
deall print.

Darllen yn hyderus.

Deall a dadansoddi.

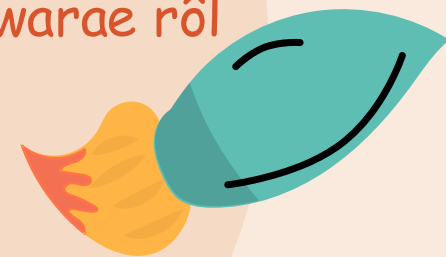

Mae Ella yn 4
mlwydd oed ac
wedi bod yn y
dosbarth
Derbyn ers 6
mis.

Sgiliau Iaith, Llythrennedd a Chyfathrebu Ella - beth ydych chi'n cofio?

- Gall Ella siarad, er nad bob amser yn glir, gan ddefnyddio llawer o ymatebion un gair
- Mae hi'n gallu clywed ac mae ganddi sgiliau gwrando da
- Mae Ella yn defnyddio ystum i gyfleu ei hanghenion, er y gall fod yn amharod iawn i wneud hynny.
- Anaml y bydd hi'n cychwyn siarad, ond bydd yn ymateb
- Mae Ella yn chwarae'n dawel ochr yn ochr â'i chyfoedion yn yr ardal chwarae rôl
- Weithiau bydd hi'n siarad mewn brawddegau o bump i chwe gair
- Mae Ella yn gallu cofio rhannau o stori
- Nid yw Ella yn gallu dweud stori fer yn llawn

01

Sut fydddech chi'n cefnogi Ella?

Paratoi Ella ar gyfer darllen

Mae plant yn dechrau dysgu am iaith trwy wrando ac efelychu'r hyn y maent yn ei glywed o'u cwmpas. Maent hefyd yn dysgu am lyfrau ac ysgrifennu drwy edrych a gwrando ar oedolion yn darllen. Mae'r rhain yn gosod y sylfaen ar gyfer datblygu sgiliau iaith llafar a dealltwriaeth eang o iaith.

02

Phonemeg a deall sŵn

Mae phonemeg yn ymwneud â chlywed a deall y synau sy'n cyfansoddi geiriau. Gall plant ifanc ddechrau deall bod geiriau'n cynnwys synau unigol (ffonemau) a bod modd newid ystyr gair drwy newid y ffonemau, fel yn y geiriau "pen" a "len." Mae'r gallu hwn yn hanfodol ar gyfer dysgu darllen ac ysgrifennu.

03

Adeiladu synau **un synnau ar y tro**, nid enwau
llythrennau i ddechrau.

Cam 1 – Synau cychwynnol hawdd:

s, a, t, p, i, n

ffurfio geiriau fel *pan, pin, tan, sat*.

Cam 2 – Ychwanegu mwy o gytseiniaid ac llafariadau:

c, e, m, d, o, g

cod, deg, moc, med.

Cam 3 – Synau ychwanegol:

l, r, u, b, f, h

ful, rub, hul, ffrind.

Cam 4 – Diphthongau a chyfuniadau Cymraeg:

ll, ch, th, ng, dd, rh

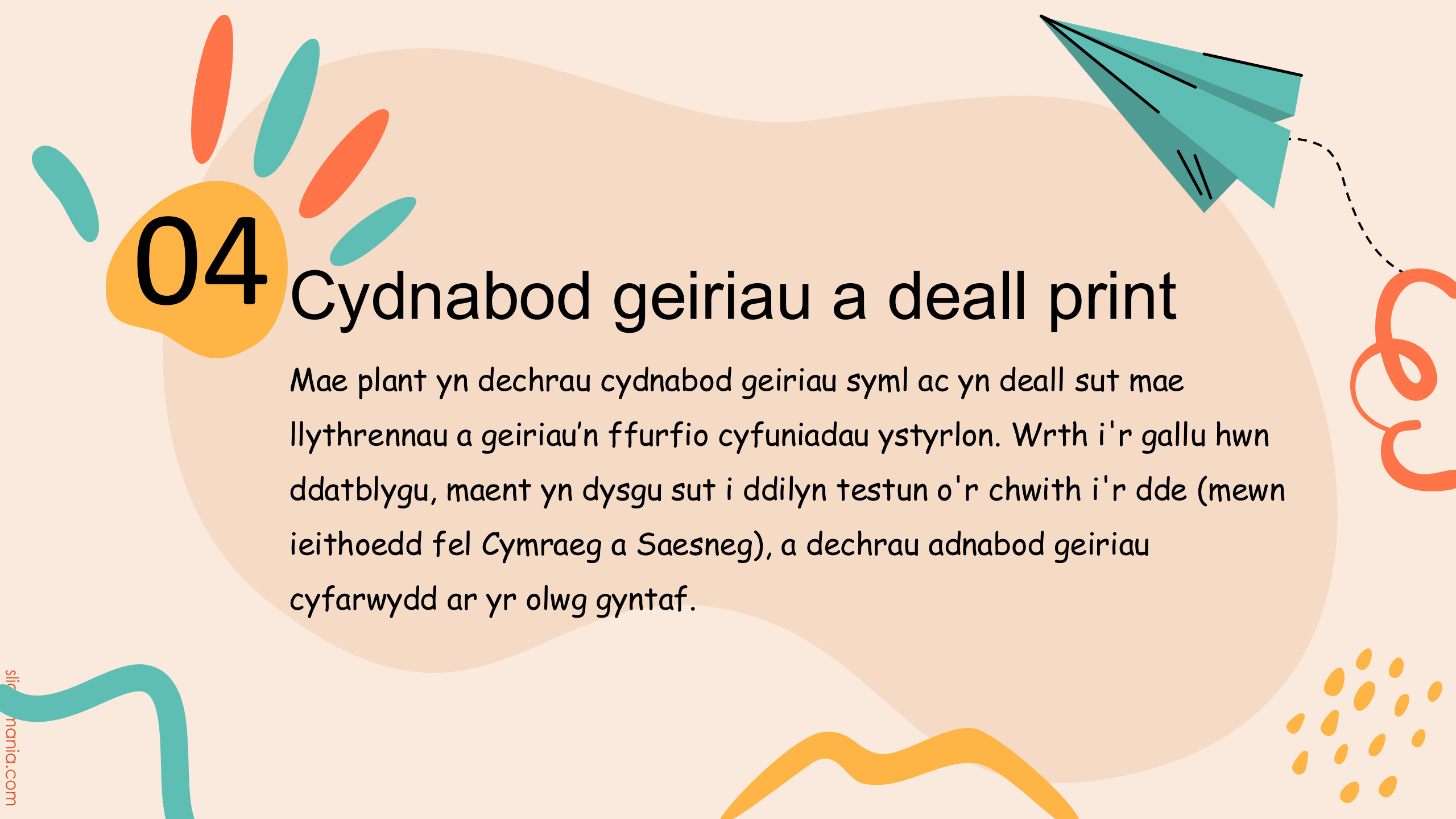
llan, bach, rhad, dydd, sang.

Cam 5 – Llafariaid hir a chyfuniadau cymhleth:

ai, ei, au, oe, iw, uw, w, y

tai, tei, llwy, cwm, byr.

04

Cydnabod geiriau a deall print

Mae plant yn dechrau cydnabod geiriau syml ac yn deall sut mae llythrennau a geiriau'n ffurfio cyfuniadau ystyrlon. Wrth i'r gallu hwn ddatblygu, maent yn dysgu sut i ddilyn testun o'r chwith i'r dde (mewn ieithoedd fel Cymraeg a Saesneg), a dechrau adnabod geiriau cyfarwydd ar yr olwg gyntaf.

05

Darllen yn hyderus

Wrth i blant ymarfer darllen, maent yn dechrau darllen yn fwy hyderus, gan ddatblygu cyflymder ac ystwythder. Maent yn symud o ddarllen geiriau unigol i frawddegau ac yna paragraffau, gan ddeall yr ystyr ac ymateb i'r testun. Mae darllen hyderus yn galluogi plant i fwynhau cynnwys testunol ac ehangu eu gornellion gwybodaethol.

06

Deall a dadansoddi

Ar lefel fwy datblygedig, mae darllen yn gofyn am ddealltwriaeth a dadansoddi. Mae plant a darllenwyr profiadol yn dysgu edrych y tu hwnt i eiriau, gan ddeall yr ystyr, y cyd-destun, a'r neges ehangach. Mae'r gallu i wneud hyn yn hanfodol i fwynhau a deall llenyddiaeth a thestunau cymhleth.

Pa ffactorau sy'n
dylanwadu ar ddatblygiad
darllen?

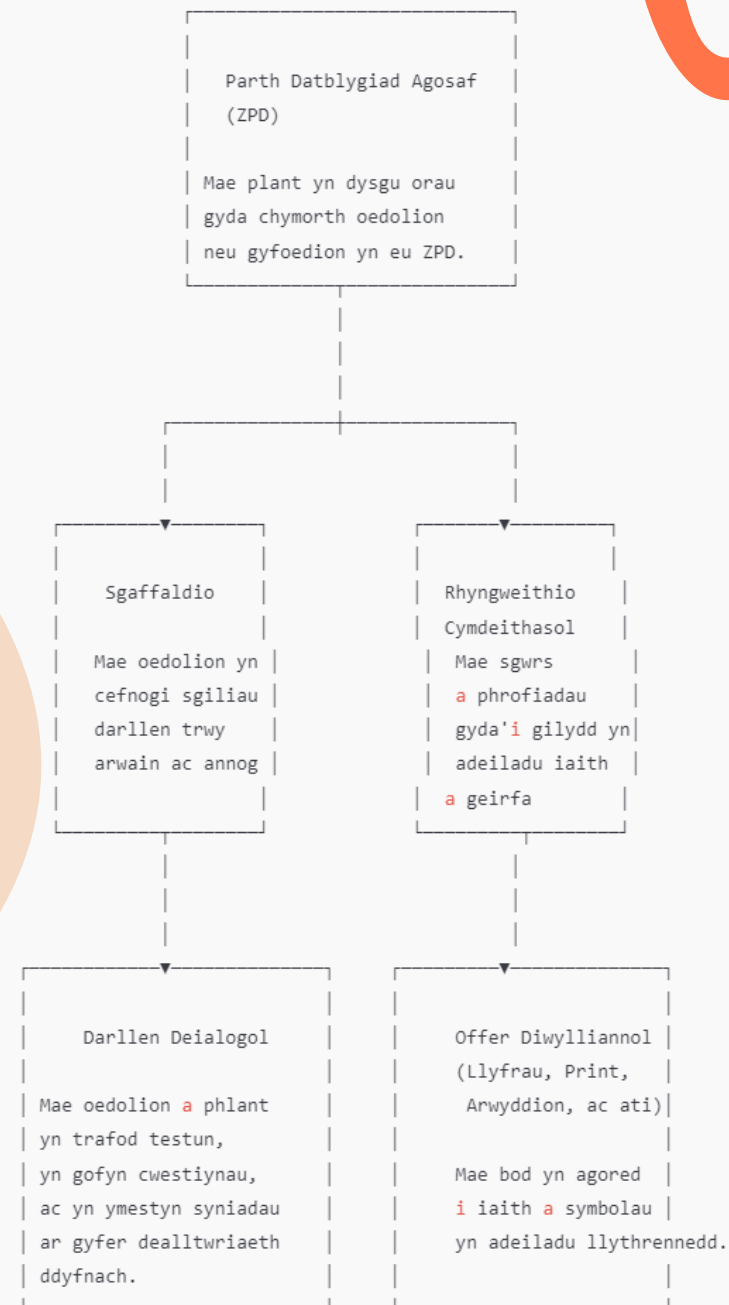
Beth yw rôl rhieni ac athrawon?

- Mae rhieni ac athrawon yn chwarae rhan allweddol yn natblygiad darllen plant.
- Gall rhieni gefnogi plant trwy ddarllen llyfrau gyda nhw, trafod straeon, ac annog cariad at lyfrau.
- Mae athrawon yn darparu'r offerynnau ac yn defnyddio dulliau addysgu sydd wedi'u dylunio i wella dealltwriaeth o iaith a hyrwyddo sgiliau darllen.

Theori Adeiledd Gymdeithasol fel y'i datblygwyd gan
Vygotsky ac sy'n berthnasol i ddatblygiad darllen cynnar:

Theori Adeiledd Gymdeithasol (Vygotsky)

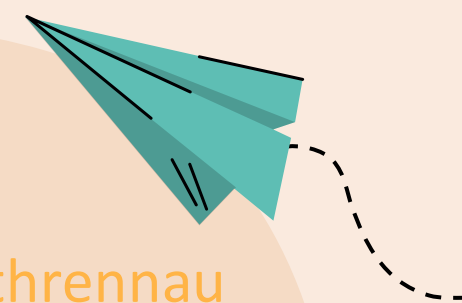
Tric a Chlic

Dysgu ac adnabod y seiniau

Adnabod a dysgu'r llythrennau drwy weld a chlywed y sain. Bydd y llythrennau yn cael eu cyflwyno ar ffurf sain a symudiad.

Cyfuno seiniau

Wedi i'r plant ddechrau adnabod a dysgu dwy sain yn unig byddant yn medru dechrau cyfuno'r seiniau i'w helpu i ddarllen e.e. m-a-m mam ac yna ymlaen i ysgrifennu'r geiriau newydd.

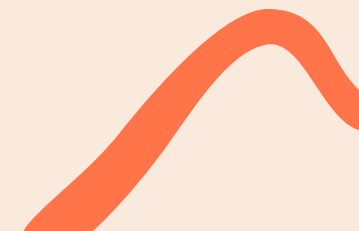

Dysgu ffurfio'r llythrennau

Dysgu sut i ffurfio'r llythrennau ochr yn ochr â'r broses o adnabod a dysgu'r seiniau.

Segmentu

Dechrau adnabod y blociau adeiladu ffonig sydd o fewn gair er mwyn creu sŵn neu sain penodol. Trwy ddysgu cyfuno a segmentu ar yr un pryd, mae plant yn dod yn gyfarwydd ag adeiladu a thorri'r seiniau o fewn geiriau, e.e. mor/lo > morlo

Tric a Chlic

0:03 / 5:40

ew

Dull Pie Corbett.

Beth yw dull 'Talk for Writing'?

Mae **Talk for Writing** yn ddull addysgu sy'n annog plant i feddwl, siarad, ac ysgrifennu'n greadigol. Mae'n adeiladu hyder a sgiliau trwy:

Dysgu trwy Siarad

- Mae plant yn dechrau drwy ddysgu straeon neu destunau trwy eu siarad yn uchel, gan ddefnyddio iaith llafar i ddysgu strwythur a phrif elfennau'r stori.
- Mae athrawon yn defnyddio **mapiau stori** (lluniau neu symbolau sy'n dangos dilyniant y stori) i helpu'r plant i gofio a deall yr hanes.
- "Imitating" – Efelychu yn gyntaf, mae plant yn efelychu'r testun model a ddarperir gan yr athro neu'r athrawes, yn dysgu'r iaith a'r patrymau sydd ynddo. Drwy hyn, maen nhw'n dysgu am drefn y digwyddiadau, strwythurau brawddegau, a geiriau newydd.
- "Innovating" – Arloesi - Yna, mae'r plant yn cael eu hannog i newid rhannau o'r stori neu'r testun gan gadw'r strwythur sylfaenol. Gall hyn olygu newid cymeriadau, lleoliadau, neu ddigwyddiadau i greu stori debyg ond unigryw.
- "Inventing" – Dychmygu ac Ysgrifennu'n Annibynnol - Yn olaf, mae plant yn ysgrifennu eu straeon eu hunain gan ddefnyddio'r sgiliau a'r strwythurau a ddysgwyd yn ystod y camau blaenorol. Mae hyn yn annog creadigrwydd ac yn datblygu eu sgiliau ysgrifennu.

Sut mae "Talk for Writing" yn cael ei addasu i'r Gymraeg?

Mae addasu Talk for Writing i'r Gymraeg yn cynnwys defnyddio adnoddau Cymraeg a straeon sydd â chysylltiad diwylliannol a llenyddol gyda Chymru. Dyma rai o'r strategaethau a ddefnyddir yn aml wrth ei addasu:

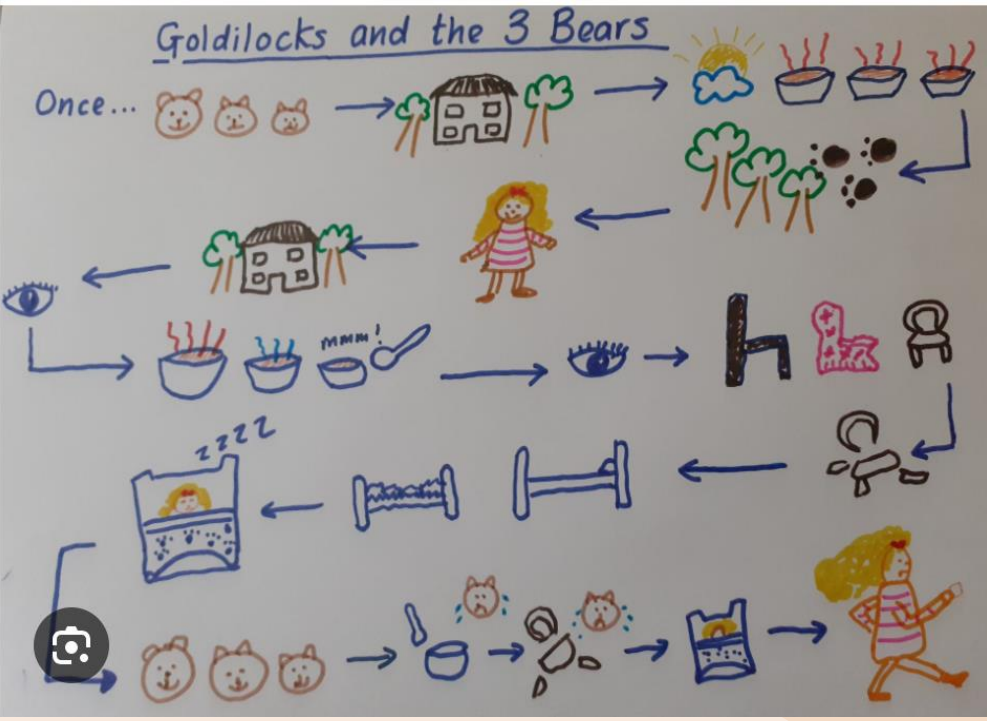
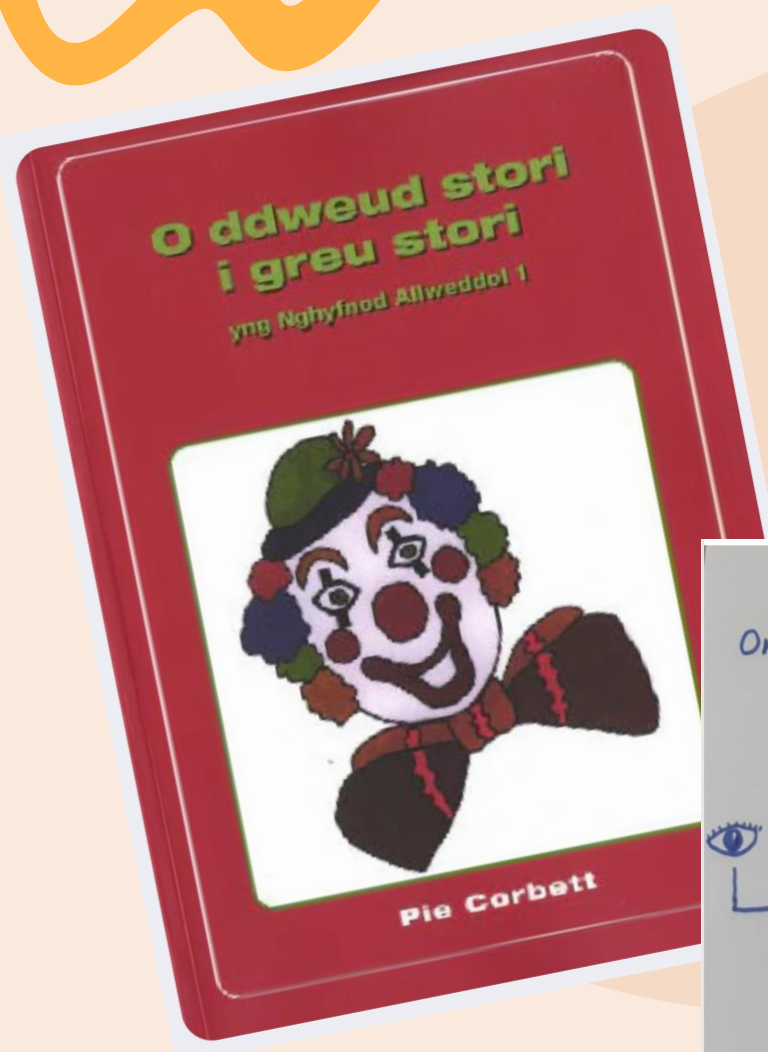
- **Mapiau Stori a Darluniau:** Gan ddefnyddio symbolau a darluniau i gynrychioli geiriau neu frawddegau yn Gymraeg, mae plant yn gallu cofio a dilyn y stori yn well. Mae mapiau stori Cymraeg yn cynnwys cymeriadau a lleoliadau Cymreig.
- **Straeon a Ffynonellau Cymreig:** Mae llawer o ysgolion yn defnyddio straeon traddodiadol Cymreig a mythau o Gymru fel ffynhonnell, gan helpu plant i gysylltu â'u treftadaeth ddiwylliannol.
- **Patrymau Iaith Cymraeg:** Yn y Gymraeg, mae gan strwythur brawddegau batrymau a gramadeg gwahanol i'r Saesneg, felly mae athrawon yn addasu'r modelau er mwyn rhoi profiad iaith mwy perthnasol a strwythuredig i'r plant.

Stori Dewi Sant - Dull Pie Corbett

Eich tro chi!

First	Next	After that...	Later on...
Finally...	Because...	So... / so that...	Therefore...
Furthermore	Additionally	For instance/example	Moreover
Whether or not...	Although	However / but	Also
On the other hand...	Unfortunately...	Fortunately...	In conclusion...

Diolch!

menna.davies@uwtsd.ac.uk